

Postoje české veřejnosti k cizincům

Technické parametry

Výzkum:	<i>Naše společnost 2008, v08-03</i>
Realizátor:	<i>CVVM, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
Projekt:	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.</i>
Termín terénního šetření:	<i>3. – 10. 3. 2008</i>
Výběr respondentů:	<i>Kvótní výběr</i>
Kvóty:	<i>Region (Oblasti NUTS 2), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
Zdroj dat pro kvótní výběr:	<i>Český statistický úřad</i>
Reprezentativita:	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
Počet dotázaných:	<i>1028</i>
Metoda sběru dat:	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem</i>
Výzkumný nástroj:	<i>Standardizovaný dotazník</i>
Otázky:	<i>OV.43, OV.44, OV.45, OV.46, OV.47, OV.48, OV.49, OV.110, OV.112</i>
Zveřejněno dne:	<i>29. dubna 2008</i>
Zpracoval:	<i>Jan Červenka</i>

V rámci svého březnového šetření CVVM zkoumalo názory české veřejnosti na cizince dlouhodobě či trvale žijící v České republice. Konkrétně byly zjišťovány postoje k tomu, zda by cizinci měli mít právo v ČR dlouhodobě pobývat a zda by jim měla Česká republika umožňovat usazování se zde natrvalo, jestli ČR má či nemá přijímat uprchlíky, zda by se cizinci dlouhodobě žijící v ČR měli přizpůsobovat našim životním zvyklostem, jestli jejich přítomnost představuje problém a jak by se mělo přistupovat k jejich zaměstnávání.

Tabulka 1: Dlouhodobý pobyt cizinců v ČR¹ (%)

	5/2003	5(2007	3/2008
vůbec ne	17	10	8
jen za určitých podmínek	73	74	80
bez omezení	5	12	9
neví	5	4	3

Pozn.: Procenta ve sloupci.

¹ Otázka: „Cizinci by v ČR a) neměli mít vůbec možnost dlouhodobě pobývat, b) měli mít možnost dlouhodobě pobývat jen za určitých podmínek, c) měli mít možnost pobývat prakticky bez omezení?“

Z výsledku šetření vyplynulo (viz tabulku 1), že téměř devět z deseti občanů souhlasí s tím, že by cizinci u nás měli mít možnost dlouhodobě pobývat, ovšem naprostá většina z nich (80 %) si myslí, že by toto právo mělo být omezeno nějakými podmínkami, zatímco jen 9 % soudí, že by možnost dlouhodobého pobytu zde měla být neomezená. Naproti tomu 8 % respondentů vyjádřilo mínění, že by cizinci vůbec neměli mít možnost zde dlouhodobě pobývat.

Tabulka 2: Umožnit trvalé usazování (%)²

	2/2005	3/2008
rozhodně ano	3	6
spíše ano	25	36
spíše ne	43	34
rozhodně ne	22	17
neví	7	7

Pozn.: Procenta ve sloupci.

V porovnání s možností dlouhodobého pobytu je postoj respondentů k otázce, zda by mělo být každému, kdo o to má zájem, umožněno usadit se natrvalo v České republice, již méně vstřícný, když souhlas s tím vyjádřily asi dvě pětiny (42 %), zatímco polovina (51 %) se k tomu staví odmítavě. Přesto však, porovnáme-li aktuální výsledky se srovnatelnými výzkumy z minulosti, u obou uvedených dotazů je patrná tendence rostoucí otevřenosti české populace vůči přítomnosti cizinců.

Tabulka 3: Má ČR přijímat uprchlíky?³ (%)

	2/2005	3/2008
měla by přijímat všechny	4	6
měla by přijímat jen některé	68	72
neměla by vůbec přijímat	21	16
neví	7	6

Pozn.: Procenta ve sloupci.

Stejná tendence se ukázala i v případě otázky, zda by Česká republika měla či neměla přijímat uprchlíky (viz. tabulku 3). Více než tři čtvrtiny respondentů vyjádřily názor, že Česká republika by měla přijímat uprchlíky, i když názor, že by se to mělo týkat všech uprchlíků bez rozdílu, se objevoval jen sporadicky a většina takto smýšlejících se vyjadřovala v tom smyslu, že by Česká republika měla přijímat jen některé uprchlíky. V porovnání s výzkumem z února 2005 mírně poklesl podíl těch, kdo si myslí, že by ČR vůbec neměla přijímat uprchlíky, což je v souladu s trendem zvyšující se otevřenosti vůči cizincům objevujícím se už u předchozích otázek.

Kromě samotných otázek týkajících se toho, zda a v jakém rozsahu by ČR měla umožňovat cizincům dlouhodobý pobyt či trvalé usazení na svém území a přijímat uprchlíky, šetření zjišťovalo, zda jsou lidé svolní akceptovat eventuální

² Otázka: „Domníváte se, že každému, kdo má v úmyslu přijít do České republiky a žít zde, by to mělo být umožněno?“

³ Otázka: „Řekl byste, že Česká republika by měla přijímat všechny uprchlíky, by vůbec neměla přijímat uprchlíky, by měla některé uprchlíky přijímat a některé ne?“

odlišnosti v životním stylu a zvyklostech zde dlouhodobě či trvale žijících cizinců nebo zda by spíše preferovali to, aby se tito cizinci v maximální míře přizpůsobili našim normám.

Tabulka 4: Přizpůsobení se cizinců našim životním zvyklostem⁴ (%)

	5/2003	2/2005	12/2006	5/2007	3/2008
měli by se co nejvíce přizpůsobit	56	59	58	53	68
měli by se částečně se přizpůsobit	34	35	34	40	27
měli by mít možnost žít podle svého	6	4	6	4	4
neví	4	2	2	3	1

Pozn.: Procenta ve sloupci.

Z šetření vyplynulo, že občané téměř jednomyslně (95 %) soudí, že by se cizinci žijící v ČR měli v nějaké míře přizpůsobovat našim životním zvyklostem, přičemž více než dvě třetiny zastávají názor, že by se jim měli přizpůsobit co možná nejvíce. Naopak mínění, že by cizinci měli mít možnost žít zde podle vlastních životních zvyklostí, ve výzkumu vyjadřovali je čtyři dotázaní ze sta. V porovnání s předešlými výzkumy byl přitom zaznamenán poměrně zřetelný vzestup podílu těch, kdo zastávají názor, že by se cizinci měli přizpůsobovat co nejvíce, zatímco méně četným se stal podíl těch, kterým by stačilo částečné přizpůsobení se cizinců našim životním zvyklostem.

Tabulka 5: Představují cizinci u nás problém?⁵ (%)

	v rámci celé ČR			v místě bydliště		
	5/2003	2/2005	3/2008	5/2003	2/2005	3/2008
ano, představují	73	61	58	23	29	26
ne, nepředstavují	14	22	30	65	50	54
neví, netýká se	13	17	12	12	21	20

Pozn.: Procenta ve sloupci.

Dále šetření ukázalo, že mezi občany stále převažuje mínění, že lidé jiných národností, kteří sem přišli v posledních letech, představují problém v rámci celé ČR (58 %), nad názorem opačným (30 %). V porovnání s lety 2003 i 2005 je však vidět zřetelný pokles prvního z uvedených názorů ve prospěch druhého, což opět koresponduje s trendem postupující akceptace dlouhodobé či trvalé přítomnosti cizinců z různých částí světa u nás, která výrazně narostla po roce 1989 i následně po vstupu ČR do EU.

V porovnání s hodnocením „problémovosti“ přítomnosti cizinců v rámci celé ČR pak poměrně zřetelně kontrastují odpovědi respondentů na stejnou otázku vztaženou k samotnému místu jejich bydliště. Zde podíl těch, kteří cizince přicházející sem v posledních letech označili za problém, byl podstatně nižší a činil pouze čtvrtinu, podobně jako i v předešlých výzkumech. Lze se domnívat, že negativnější hodnocení v rámci celé ČR je z velké části projekcí nikoli osobní, ale

⁴ Otázka: „Cizinci by se v ČR podle Vás měli co nejvíce přizpůsobit našim životním zvyklostem, částečně se přizpůsobit našim životním zvyklostem, měli by mít možnost žít zcela podle svých životních zvyklostí?“

⁵ Otázka: „Představují nebo nepředstavují občané jiných národností, kteří k nám přišli v posledních letech, problém a) v rámci celé České republiky, b) v místě Vašeho bydliště?“

převážně či výhradně zprostředkované zkušenosti, kterou lidem poskytují především masmédiá a která je obvykle negativně laděná.

Tabulka 6: Zaměstnávání cizinců v ČR⁶ (%)

	5/2003	3/2008
rozhodně ano	5	11
spíše ano	40	57
spíše ne	35	21
rozhodně ne	9	4
neví	11	7

Pozn.: Procenta ve sloupci.

Pokud jde o obecný postoj veřejnosti k zaměstnávání cizinců (viz tabulku 6), poměrně výrazná, více než dvoutřetinová většina občanů (68 %) to považuje za správné, zatímco čtvrtina (25 %) vyjadřuje opačný postoj. V porovnání se situací z roku 2003 došlo k dosti významnému posunu ve prospěch souhlasného vyjádření k zaměstnávání cizinců, když před pěti lety byly oba podíly téměř vyrovnané s nepatrným převisem nesouhlasících.

Tabulka 7: Souhlas/nesouhlas s výroky (%)

	5/2003	3/2008
Při přijímání do práce je správné upřednostňovat cizince ze zemí EU oproti jiným cizincům.	29/54	37/49
Levná cizí pracovní síla ohrožuje současné zaměstnávání českých občanů.	83/12	66/28
Příliv cizího kapitálu zlepšuje situaci na našem trhu práce.	58/26	59/20
Cizinci by se měli zaměstnávat jen v profesích, o něž občané ČR nemají zájem.	63/28	62/30
Zaměstnávání cizinců by se mělo omezit v oblastech s vysokou nezaměstnaností.	81/12	69/20

Pozn.: Údaje v procentech, dopočet do 100 % ke každé dvojici

Respondenti se rovněž vyjadřovali k baterii výroků týkajících se působení cizinců na českém trhu práce (viz tabulku 7). Výsledky ukazují, že většina občanů se kloní k názoru, že cizí levná pracovní síla ohrožuje současné zaměstnávání českých občanů a že zaměstnávání cizinců by se mělo omezit v oblastech s vysokou nezaměstnaností, i když oba tyto výroky mají v současnosti zřetelně nižší podporu než měly ve srovnatelném výzkumu z roku 2003. Obdobně převažuje i mínění, že cizinci by se měli zaměstnávat jen v profesích, o které čeští uchazeči o práci nemají zájem, byť v tomto případě se stávající výsledek neliší od toho z před pěti lety. Čeští občané se dále spíše přiklánějí k tomu, že by při přijímání do práce neměli být upřednostňováni cizinci ze zemí EU před ostatními, i když oproti situaci z roku 2003 je převaha tohoto názoru nad opačným postojem menší. Asi tři pětiny Čechů souhlasí s tím, že příliv zahraničního kapitálu zlepšuje situaci na našem trhu práce.

⁶ Otázka: „Domníváte se, že je správné zaměstnávat cizince v ČR? Rozhodně ano, spíše ano, spíše ne, rozhodně ne.“

Šetření rovněž zjišťovalo, zda lidé znají nějaké u nás dlouhodobě žijící cizince osobně⁷ a pokud ano, tak ze které země pocházejí.⁸ Celkem 45 % respondentů uvedlo, že zná osobně blíže nějakého cizince, přičemž nejčastěji se jednalo o Slováky (18 % v rámci celého souboru), Ukrajince (16 %), Vietnamce (16 %), Poláky (6 %), Rusy (5 %) a Němce (3 %).

⁷ Otázka: „Znáte osobně blíže nějaké cizince, kteří dlouhodobě pobývají v ČR?“

⁸ Otázka: „Odkud pocházejí? Ze které země?“ (respondenti mohli uvést až tři různé odpovědi)